

Zodia Cancerului sau vremea Ducai Voda de Mihail Sadoveanu

Incadrarea intr-un(o) curent/ perioada/ epoca literar(a)

Romancier realist interbelic (desi debuteaza la sfarsitul secolului al XIX-lea, succesul il va cunoaste in perioada dintre cele doua razboaie mondiale), Sadoveanu are o anumita viziune romantica pe care o proiecteaza asupra eroilor sai, vazuti, in mare parte, ca niste simboluri. Excelent povestitor, el este si creatorul romanului istoric romanesc, intr-o perioada in care in literatura romana incercarile erau destul de modeste, iar literatura europeana produsese deja scriitori de succes precum Walter Scott sau Al. Dumas la care romanul istoric se suprapune celui de aventuri.

Sadoveanu este considerat un autor de proza traditionalista, insa critica actuala descopera la el o disputa intre traditie (interes pentru satul traditional, pentru istorie si social, folclor, obiceiuri, traditii, structura traditionala) si modernitate (inserarea sau prelucrarea mitului in structura operei - creanga de aur in romanul cu acelasi titlu, Miorita si mitul lui Isis si Osiris in Baltagul, mitul Antihristului in Zodia Racului etc).

Romanele istorice, romantice prin atmosfera, sunt proze de evocare ce surprind cateva etape din istoria nationala: etapa fabuloasa a inceputului (evocarea Daciei si a religiei stravechi - Creanga de aur), epoca eroica a lui Stefan cel Mare (Fratii Jderi), secolele al XVI-lea - al XVII-lea cu domniile lui Ioan Voda cel Cumplit, Vasile Lupu sau Duca Voda {soimii, Nicoara Potcoava, Nunta domnitei Ruxanda, Zodia Racului}.

N. Manolescu propune o impartire - cu sens general - in "romane ale varstei de aur, ce zugravesc o societate patriarhala si idilica, stabila, bogata, armonioasa si protocolara {Nunta... si mai ales Fratii Jderi}, si romane ale decaderii, in care paradisul apare devastat, domniile sunt nesigure si framantate {soimii si Nicoara Potcoava, Vremuri de bejanie, Neamul soimarestilor si, cel mai bun dintre toate, Zodia Racului}" (N. Manolescu, Mihail Sadoveanu sau utopia cartii, Pitesti, Ed. Paralela 45, 2002, p. 185).

-Titlu. Tema. Elemente de structura si compozitie.-

Titlu este alcatuit din doua unitati in care a doua parte are rolul unei apozitii, explicand metafora de la inceput. Zodia Racului, adica a Racului, subliniaza situatia dezastruoasa in care se afla tara in vremea domnitorului Duca Voda, regresul la care este obligata civilizatia moldoveneasca.

Tema este istoria Moldovei in secolul decadentei (secolul al XVII-lea).

Romanul are 33 de capitole, cu trei linii epice: evocarea Moldovei, domnia lui Duca Voda si povestea de dragoste dintre Alecu Ruset si Catrina, fiica lui Duca. Titlurile capitolelor indica, prin rezumat, continutul capitolelor respectiv: de exemplu, capitolul I "in care se vede cum intra in

Moldova un calator dintr-o tara indepartata si cum Ilie Turculeț nu-i numai capitan de steag, ci si cetitor de stele", iar capitolul XXXIII - "Cel din urma, in care domnita Catrina mai vede o data pe beizade Alecu".

Sursa de inspiratie pentru roman o constituie scrierile cronicarilor moldoveni (mai ales Ion Neculce).

-Trasaturi specifice-

Procedeul narativ (al calatorului strain - abatele francez Paul de Marenne) a fost imprumutat de la Montesquieu si este utilizat ca pretext pentru descrierea spatiului si timpului istoric. Evocarea Moldovei are in centru motivul paradisului devastat. Mai mult de jumătate din roman este ocupata de contemplarea tarii prin ochii abatelui, care nu este ales intamplator de origine straina, el avand capacitatea de a remarca paradoxalul contrast dintre arhaicul si modernul acestui tinut. Sadoveanu nu este inasa interesat de peroratiile filozofice ale abatelui, ci doreste, mai degraba, sa realizeze o fresca social-istorica: "in Zodia Racului (...) se face cronica shakespeareana a unei epoci tulburi si sangeroase, a unei lumi roase de intrigi josnice, in care tot al doilea om este o iscoada sau un asasin platit."(N. Manolescu, op. cit., p. 198).

Abatele este calauzit in calatoria sa de beizade Alecu Ruset, fiul fostului domnitor, Antonie Ruset care doreste sa ajunga in tara pentru a se intalni cu femeia pe care o iubeste si care este tocmai fiica dusmanului sau. El este pentru de Marenne mai mult tovaras de discutii si ghid in prezentarea celor doua fete ale Moldovei (fabulosul si situatia economica dezastruoasa), decat aparator, pentru ca este, la randul lui, amenintat de Duca pe care va incerca sa-l santajeze cu niste scrisori compromitatoare.

Povestea de iubire dintre Alecu si Catrina (ce trimite la Romeo si Julieta de W. Shakespeare) va complica actiunea, pentru ca dusmania dintre Duca si Ruset nu se poate incheia decat printr-o tragedie - moartea lui Ruset.

Principalul interes al naratiunii sta, inasa, in zugravirea contrastului dintre lumea civilizata, reprezentata de abate si de principele Ruset si lumea arhaica, primitiva a unei Moldove secatuite. Calatorul francez este uimit de salbaticia locuitorilor care comunica usor cu natura, de modalitatea de a trece raul in spatele unui om (neexistant poduri), pentru a fi imediat contrazis de bogatia gastronomică la care este invitat si pe care o descopera in casa unui satrar, Lazarel Griga. Apoi, capitanul Ilie Turculeț (care are misiunea protejarii abatelui) stie sa ghiceasca semnele naturii, anuntand o ploaie zdravana de care abatele se minuneaza; interogat, Turculeț raspunde: "Cuvioase parinte, n-am cerut sfat niciunui cetitor in stele; vad inasa graurii in carduri cu cioarele si cu stancile, si cunosc mai ales dupa glasul acelor cioare si acelor stanci ca vremea se strica."

Paradisul vegetal intalnit in cale este completat de salbaticia poienilor cu zimbri, in fata carora abatele "se simti patruns de un simtamant de evlavie, privind minunea dumnezeirii, intr-o clipa

stralucita si fara pereche in eternitate." Popasul este prilej de a face cunostinta cu diversitatea culinara a Moldovei. N. Manolescu noteaza, referindu-se la gazduirea lui Lazarel Griga: "Un moment esential pentru obiceiurile idilicei Moldove sadoveniene este primirea oaspetilor. (...) satrarul incepe prin a juca in fata abatelui si a beizadei comedia ospitalitatii jignite: "Nu se poate! striga el iar cu indaratnicie. Maria ta, daca esti sub acoperamantul meu, mai bine paleste-ma in frunte si ma omoara decat sa-mi spui asemenea vorbe. Cum pot eu sa va las fara sa va stau inainte cu paine si sare, ca un bun crestin ce sunt?" (N. Manolescu, op. cit. p. 193). Pentru inceput li se ofera ceapa si vin acrisor - mijloc de a doza placerile mesei. Apoi, li se pun inainte "zama de gaina", sarmale, claponi in tigla, placinte (pentru care abatele cere reteta), urcioare cu vin vechi. Pentru refacere, borsul de potroace din zori de zi.

Paradisul este numai aparent. Oameni, alungati din satele arse, pentru ca nu si-au putut plati birurile, ratacesc, traind in mizerie si gasindu-si adapost numai in mijlocul naturii. Paradisul devastat este rezultatul monstruoasei domnii a lui Duca Voda, in imaginea caruia se identifica mitul Antihristului. Fresca nu pastreaza numai dimensiunea strict istorica, domnia fiind proiectata in mit. In capitolul XXIV - "Despre cele sase semne care s-au aratat intr-o iarna in zilele Ducai-Voda" - apar simbolurile unor nenorociri: icoana care "vadeste lacrimi" de la Manastirea Nemtu, cutremurul, viforul, steaua cu coada (cometa), corbul ce vesteste moarte, clopotul care bate singur, toate anunta prezenta Antihristului, dupa cum prevesteste un batran orb (in figura caruia il recunoastem pe Tudor soimaru din romanul Neamul soimarestilor).

Nararea se face la persoana a III-a, perspectiva narativa ii apartine unui personaj-reflector - abatele de Marenne, evenimentele se deruleaza in ordine cronologica (doar scurte incursiuni in trecut), constructia este-nationalista, deductiva, iar interesul cade pe istorie, social, natura, traditii, obiceiuri.

-Caracterizarea personajelor-

Personaj romantic, temperamental, dar cu o morala indoielnica (nu se da in laturi de la santaj), Alecu Ruset traieste cu pasiune sentimentele pentru Catrina, de a carei iubire este orbit (nu intamplator s-au facut trimiteri la mitul lui Tristan si al Isoldei, unde iubirea era o potiune magica ce-ti ia mintile). Lipsit de luciditate, dar cu spiritul aventurii, el isi va urmari iubita pana la Istambul, incercand, mai tarziu, sa impiedice nunta Catrinei cu stefan (sot hotarat de Duca), rapind-o pe aceasta. Om fin, iubitor de petreceri, cunoscator de limbi straine, cultivat, el esueaza in initiativele sale tocmai pentru ca este condus de impuls; va fi prins de oamenii lui Duca si va fi ucis cu o lovitura de buzdugan. "Ruset are deci nesansa in dragoste a mai tuturor personajelor sadoveniene (...) G. Calinescu a observat ca eroului sadovenian ii lipseste "tinuta inalt virila", el melancolizandu-se repede si esuand din aceasta cauza (...) Neimplinirea si tragicul in dragoste se datoresc unor imprejurari exterioare (...) In Zodia Racului, felul cum politica patrunde in dragoste este cel mai semnificativ. Ruset si Catrina sunt despartiti de tesatura de intrigi de la curte, de politica lui Duca. Cei doi sunt victimele politicii domnesti." (N. Manolescu, op. cit., p. 203).

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Georgie Duca-Voda este tipul despotului (si simbolul Antihristului), care se foloseste de cele mai atroce metode pentru a-si elimina rivalii, intrigant, mincinos, crud. Nu este iubit nici de popor, nici de boieri, fiind un domn fara slabiciuni si, de aceea, greu de infruntat.

-Stil. Limbaj.-

Limbajul personajelor este, ca in toate operele sadoveniene, unul ceremonios, un limbaj in care fonetismul moldovenesc face concurenta cuvintului cu iz arhaic din cronicile stravechi. Tonul solemn, grav, asociat vorbirii populare, caracterizate prin duiosie si intelepciune (e un fel de a spune vorbire populara, pentru ca - se stie - limba lui Sadoveanu este intens prelucrata, sinteza de limbaj taranesc si vorbire inspirata din scrierile lui Neculce) contribuie la crearea atmosferei de epoca.

Evenimentele istorice si aventurile personajelor constituie doar pretext pentru descrieri ale naturii, pentru prezentarea ritualurilor, a obiceiurilor: petreceri, servirea mesei, vestimentatie, comportament, protocol etc. Lexicul arhaic si regionalistic (smead, poleac, contas, cobur, sminteala "paguba, pierdere", ava, misel "sarac, nevoias", a rebegi se gacea, satrar "negustor ambulant care vinde la satra", hirsut etc.) este completat de constructii perifrastice, amintind de cronicile vechi ("ma inchin cu plecaciune", "a gasit cu cale", "a asmutii: glas de cearta") si de generoase figuri de stil - metafore, epitete, comparatii, hiperbole: "cu toate ca n-avea oboseala, Ruset simtea un paienjenis ghimpos.

Visul i se stersese, veninul lui ii ramasese inca in inconstient", "Larma salbatica il intampina", "de aceea veselie lor e fiica a disperarii", "Lazurile Bahmetea se potmolisera, morile statusera, hanurile se cumpaneau in trei paretii cu acoperisurile arse (...), fantani spurcate de lesuri, cruci insemnand morti naprasnice (...)", "O padure (...) imbraca pamanturi in valuri, spre zari nesfarsite. Vantul suna in stejarii din margine. (...) Era o fantasmagorie de vis de nespusa frumusetate, ca un pamant feciorelnic descoperit intai".